

ISSN:1306-3111
e-Journal of New World Sciences Academy
2009, Volume: 4, Number: 3, Article Number: 4C0015

HUMANITIES

Received: November 2008
Accepted: June 2009
Series : 4C
ISSN : 1308-7320
© 2009 www.newwsa.com

Ahmet Yatkın
Fuat Ustakara
University of Firat
ayatkin@firat.edu.tr
Elazığ-Turey

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARININ SİVİL ANAYASA VE TÜRKİYE'NİN TEMEL MESELELERİ ÜZERİNE EĞİLİMLERİ

ÖZET

Türkiye'de tartışılan laiklik, demokrasi gibi temel meselelere ek olarak gündeme yerleşen ve Türkiye'nin geleceği için önemli olan sivil anayasa, kitle iletişim araçları vasıtasıyla tüm hedef kitlelere iletilmektedir. Kitle iletişim araçlarından hedef kitleye verilen mesajların ne yönde olduğu konusu, çalışmanın ana teması olmaktadır. Çalışmada, "Sivil Anayasa" oluşturma sürecinde kitle iletişim araçlarının oynadığı olumlu ve olumsuz roller, kaynaklardan aktarımlarla irdelenecektir. Çalışma, kitlelerin bilgilendirilmesinde, günümüzde "dördüncü kuvvet" olan medyanın nasıl bir işlev görmesi gerektiğine etik açıdan yaklaşacaktır.

Anahtar Kelimeler: Medya, Sivil Anayasa, Medya Alımlaması, Laiklik, Demokrasi

THE INCLINATION OF THE MASS MEDIA ON THE CIVILIAN CONSTITUTION AND THE MAIN CONCERNS OF TURKEY

ABSTRACT

The Civilian Constitution, which is important for the future of the Turkey and placed in the political agenda in addition to main concerns like the Secularism debated within Turkey and the democracy, has been transmitted to target groups. The aspect of the message transmitted to target groups by the mass media is the main theme of the study. In the study, the positive and negative roles played by the mass media in the process of building the "Civilian Constitution" will be investigated by citations from the relevant resources. The study will approach ethically to the function of the media called nowadays as "the fourth power".

Keywords: Media, Civilian Constitution, Media Conception, Secularism, Democracy

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

1215 yılındaki Magna Carta'dan başlayan anayasacılık hareketleri, devletin vatandaşlara karşı kullandığı yetkileri sınırlandırırken, vatandaşların hak ve özgürlüklerinin devlet garantisi altında olmasını sağlamıştır.

Anayasaya bağlılık, gelişmiş olmanın en büyük alametlerinden biri olarak kabul edilebilir. Çünkü dünyanın en gelişmiş devletleri, anayasalarına bağlılıklarını tüm kurumlarının uygulamalarıyla göstermiş olan devletlerdir. Örneğin ABD, her ne kadar "Dünyanın Jandarması" unvanını alacak girişimleri uluslararası hukuku çiğneyerek Vietnam ve Irak işgalleriyle ortaya koymuşsa da, bu devlette hiçbir zaman herhangi bir kişi veya kurum, ABD Anayasası'nı çiğneyen bir girişimde bulunmamıştır.

Bir diğer gelişmiş devlet olan Almanya'ya da aynı açıdan bakıldığında, anayasaya sadakatin tam anlamıyla sağlanmış olduğu görülmektedir. Tarihteki en büyük ırkçılığın uygulandığı Nazi Almanyası'nın çöküşünden sonra ikiye ayrılan Almanya'dan Batı Almanya, Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla Doğu Almanya ile birleşinceye kadar geçen süreçte Federal Almanya Anayasası'na bağlı kalmıştır. Her iki devletin birleşmesiyle oluşan günümüz Alman devleti, Avrupa Birliği'nin en güçlü ülkesi konumundadır. Gerçi Hitler yönetimindeki Almanya da, sanayi ve ordu yönünden oldukça güçlü idi. Ama akılcı ve anayasal bir yönetime sahip değildi. Eğer 1945 sonrası Alman yönetimi de aynı yolu izlemeye kalkışsaydı, II. Dünya Savaşı'nın galibi müttefikler, bugünkü refah düzeyi üst seviyelerde olan güçlü Almanya'nın yeniden oluşturulmasına müsaade etmezlerdi.

ABD ve Almanya örneklerinde görüldüğü gibi, anayasaya bağlılıklarını kanıtlamış devletler, bireysel hak ve özgürlüklerin en etkin uygulandığı ülkeler olarak belirmektedir.

Türkiye'ye gelince, ülkemizde insan haklarının ve demokrasinin tam rayına oturduğunu söylemek güç görünmektedir. Ama Türkiye model olarak, ne Irak'a, ne İran'a, ne de Afganistan'a benzemektedir. Bununla birlikte henüz ABD, Almanya, İngiltere ve Fransa gibi dünyanın en gelişmiş ülkelerindeki anayasal ve demokratik yetkinliğe ulaşmış durumda değiliz.

Tarih kitaplarında sık vurgulandığı gibi, Türk milletinin geçmişte "ordu-millet" yapılanması içinde olması, belki de İttihat ve Terakki'den günümüze askeri darbelerin niye bu kadar sık yapıldığının bir göstergesi olmaktadır. İttihat ve Terakki'nin burada anılmasının sebebi, bu darbe girişimlerinin başlangıcının Genç Cumhuriyet'le gerçekleşmediğini vurgulamak içindir. İttihat ve Terakki ile birlikte, onun karşısında yer alan Hürriyet ve İtilaf'ın da hükümeti devirme çabaları olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünün son dönemleri olan 1908-1922 tarihleri, çok çalkantılıdır. Bununla birlikte 1919 sonrası, yeni bir devletin habercisi gibiydi. Çünkü Ankara'da bir başka meclis bulunmaktaydı. Türkiye tarihine yön veren bu meclis, egemenliği millet adına kullanan TBMM'dir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Sivil Anayasa için kamuoyu desteği, 22 Temmuz 2007 Genel Seçimleri sonuçları dikkate alındığında, belirgin bir şekilde oluşmuştur. Sivil Anayasa oluşumunda, kitle iletişim araçlarının topluma yapacakları taşıyıcılığın ne düzeyde gerçekleştiği, bu bölümün arayacağı yanıttır. Medyanın ortaya koyduğu bakış açılarının dağılımı hakkında, alıntılamalardaki ifadeler veri olarak değerlendirme fırsatını verecektir.

2.1. Amaç ve Önem (Aim And The Importance)

Çalışma, medyanın nerede durduğunu, nasıl hareket etmesi gerektiğini, etik yaklaşımın ne yönde olması gerektiğini burada eleştirel yaklaşımla sorgulayacaktır. Kamuoyu konusunda en iyi belge konumundaki basın, kamuoyunu yansıttığı kadar kamuoyunu biçimlendirme eğilimindedir (Duverger, 2006:06-107). Ulusal basın olarak adlandırılan günlük gazeteler, ulusal yayın yapan televizyonlar ve internet medyası, yaptıkları yayınları sürekli duruma getirerek kamuoyundaki görüşlere etki etmektedir.

Bu araştırma ile medyanın sivil anayasa oluşturma sürecine katkısı ölçümlenmiş olacaktır. Hangi medya organının nerede durduğu, medya organlarının haberlerdeki ifade tarzıyla, bünyesindeki kişilerin görüşleriyle araştırılacaktır.

2.2. Yöntem (Method)

Kitle iletişim araçlarının Sivil Anayasa ekseninde ortaya koyduğu birbirinden farklı yaklaşımlar araştırılacaktır.

Çalışmanın medya araştırması bölümünde, araştırma yöntemi olarak medya alıntılanması ve alıntılama üzerine yorumlama yöntemlerine başvurulmuştur.

Gazete ve televizyon alıntılanmaları, bu bölümün temel öğeleridir. İnternet medyasından yapılan alıntılama ise, bu iki mecraaya yönelik eksiklikleri tamamlama amacına hizmet etmiştir.

Araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanlar bütünü anlamına gelen evren (Karasar, 2005:109) bu geniş çaplı araştırmada yazılı ve görsel-işitsel medya olmaktadır.

Örneklem, "belli bir evrenden, belli kurallara göre seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliği kabul edilen küçük küme" olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2005:110). Televizyon ve gazete, kamuoyu oluşumunda en etkili iki kitle iletişim aracıdır. Bu yüzden, araştırmanın evrenini temsil yeteneği güçlü kılınmaktadır.

Evreni temsil edecek yazılı basın organları; Zaman, Posta, Hürriyet, Sabah, Vatan, Milliyet, Star, Akşam, Yeni Şafak, Cumhuriyet, Radikal, Dünya, Taraf gazeteleridir. Gazetelerin seçiminde, tiraj sayısı ve gündem belirleme özelliği belirleyici olmuştur. Televizyon kanallarında ise; TRT-1, NTV, ATV, Star TV, Samanyolu TV, Kanal A, TV 8 çalışmaya dahil edilmiştir. Bunda temel faktör ulusal yayın yapımları, bir diğer önemli faktör de tartışma programlarının bu kanallarda toplanmış olmasıdır.

Sivil Anayasanın henüz milli iradeye sunulmamış olması üzerine, medyada sivil anayasa konusu geniş bir perspektiften incelenememiştir. Medya bu konuya ağırlığını verememiş, sivil anayasa araştırması için yeterli doneye ulaşmak mümkün olmamıştır. İşte bu nedenden ötürü, Türkiye'nin temel meseleleri hakkındaki haberler, yorumlar, görüşler araştırmaya dahil edilmiştir. Bu alıntılanmalar, araştırmacı tarafından özellikle "Sivil Anayasaya İhtiyaç Duyulma Nedenleri" bölümünde ortaya konan bilgiler ekseninde gelişen görüşlere paralel olarak değerlendirilmiştir. Böylece medyanın genelinde Sivil Anayasanın oluşturulması sürecindeki genel eğilim, kanaatler belirlenmiş olacaktır.

Gazetelerdeki yazılar saklanabilir özellikte olduğundan televizyon metinlerinden daha geniş bir zaman aralığında incelenmiştir. Televizyon alıntılanmaları, özel bir uğraş ve özen gerektirdiğinden, gazetelere göre dar bir zaman aralığında yapılmıştır.

Gazetelerdeki haber, yorum ve köşe yazılarının irdelendiği medya alıntılanması bölümünde, cümlelerde kullanılan ifadeler genellikle kısaltılarak çalışmaya alınmıştır. Televizyon programlarındaki fikir

ve görüşlere yönelik alıntılama, mümkün olduğu kadar kişinin açıklamalarının aynısı olmasına çaba sarf edilmiştir.

2.3. Sınırlılık (Restaint)

Medya alıntılamaındaki sınırlılık, zaman dilimi ve kitle iletişim araçları bazında ve konu seçimi yönüyle aşağıdaki gibidir.

Ulusal çapta yayın yapan günlük gazeteler ve internet medyası, zaman dilimi açısından 15 Kasım 2007-15 Ağustos 2008 tarihleri aralığında; ulusal yayın yapan televizyon kanalları 15 Mayıs 2008-15 Ağustos 2008 tarihleri aralığında taranmıştır.

Araştırmaya dahil olan gazete türü ulusal gazeteler; televizyon kanalları ise ulusal televizyon kanallarıdır. İnternet medyası, günlük ulusal gazetelerin internet sayfalarıyla sınırlandırılmıştır.

Araştırma, konu bakımından çalışmanın ortaya koyduğu tartışma platformuna uygun konularla sınırlandırılmıştır.

3. MEDYA ALINTILAMASI (MEDIA CONCEPTION)

Kamuoyu oluşturan medya organlarının, Türkiye'nin anayasa oluşturma bağlamında görünen birincil sorunlarını ele alışı aşağıda yansıtılmaktadır.

3.1. Laiklik (Secularism)

STV ekranlarındaki "Pazar Sohbeti" programında, laiklik, devletin her dine aynı mesafede olması ve onlara müdahale etmemesi şeklinde tanımlanmıştır (Altan, 13.07.2008).

STV ekranlarındaki "Pazar Sohbeti" programında, Ufuk Uras, otoriter laiklikle gerçek laikliğin bir ilişkisi olmadığını düşündüğünü ifade etmektedir (Uras, 13.07.2008).

Kıta Avrupası'nda en sert laiklik anlayışı, Cumhuriyet kurulmasında kanaat önderlerine de ilham kaynağı olan Fransız laiklik geleneğidir. Fransız üniversitelerinde başörtüsü yasağı konulmamıştır (Acar, 11.02.2008:24). Avrupa Konseyi üyesi devletlerin hiçbirinde, üniversiteler düzeyinde (bizde varolan) bir kıyafet yasağı yoktur (Özbudun, 05.12.2007:22).

Üniversitelerde başörtüsü yasağının kaldırılmasına ilişkin yapılan anketler grafiklerle gösterilmektedir. Örneğin Hürriyet Gazetesi'nin 2005 yılı anketinde %92.1 evet, %6.3 hayır; A-G araştırma kuruluşunun 2007 yılı anketinde %73.0 evet, %27.0 hayır, %1.6 kararsız; Pollmark araştırma kuruluşunun 2007 yılı anketinde %75.8 evet, %22.1 hayır %2.1 kararsız; Veritas araştırma kuruluşunun 2008 yılı anketinde %75.2 evet, %18.2 hayır, %6.6 kararsız sonuçları ile kamuoyunun büyük çoğunluğunun destek verdiği bir yasak kaldırmaya yönelik düzenleme ile kapatma davası ilişkilendirilmiştir (Star Gazetesi, 30.03.2008:1).

Ankara ve İzmir'de düzenlenen 'laiklik' yürüyüşünde Lenin için "Atatürk'ün en büyük müttefiki" ifadesinin kullanıldığına dikkat çekilmektedir. Başkentte düzenlenen 'Bağımsızlık ve Laiklik Mitingi'nin Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği ile Cumhuriyet Kadınları Deneği'nin organize ettiği haberde belirtilmektedir. Mitingde CHP Gençlik Kolları ile YARSAV Başkanı ve yönetim kurulu üyelerinin hazır bulunduğuna dikkat çekilmiştir (Zaman Gazetesi, 10.02.2008:6).

Üniversitelerdeki başörtüsü yasağını TBMM'nin 103 oya karşı 411 evet oyu ile kaldırmasına tepki göstermek için Ankara'da düzenlenen laiklik yürüyüşüne YARSAV Başkanı Ömer Faruk Eminağaoğlu ile yönetim kurulu üyelerinin de katılmasına, hukuk çevrelerince tepkiyle karşılandığı açıklanmıştır. Haberde Ankara'daki mitingde, Atatürk ile Lenin'i aynı karede gösteren pankart açıldığı fotoğraf eşliğinde belirtilmektedir (Zaman Gazetesi, 11.02.2008:5).

Bir ara Türkiye'nin İran'a mı yoksa Malezya'ya mı benzeyeceğine dair gündemi gereksiz meşgul eden tartışmalara şahit olunduğu aktarılmaktadır. Akıldan noksan bir zavallının genç kızlara kezzap atması bile rejim tehdidi dosyasına eklendiği örneklendirilerek (Dumanlı, 25.02.2008:22) medyanın laiklik konusunu kullandığı ifade edilmektedir.

Misyonerlik tehdidine yönelik hükümeti uyaran 2006 yılına ait TSK raporuna gönderme yapılmaktadır. Türkiye'nin resmi makam ve mahfillerinin, bütün laiklik nutuklarına rağmen, aslında nasıl da din ve mezhep temelli bir türdeş ulus anlayışına bağlı oldukları açıklanmaktadır. Buna göre Hıristiyanlar sadakatsiz, Aleviler misyonerlik faaliyetlerinin hedef kesimi olarak görülürken, Sünnilerin buraya dahil edilmemesi, Sünnilerin "sadık tebaa" olarak düşünüldüğünün, diğer kesimlerin sadakatlerinden şüphe duyulduğunun işareti olduğu (Erdoğan, 24.12.2007:14) iddia edilmektedir. Ülkemizde geniş bir misyonerlik faaliyeti olduğu açık olmakla birlikte, hedef kitle konumundaki kişiler bundan rahatsızlık duyduklarını gerekli mercilere ifade etmezlerse, bu durum özgürlükler içerisinde değerlendirilebilir. Üstelik hem başörtüsüyle üniversiteye girilmesi istenmezken hem de misyonerliğin Sünni Müslüman çoğunluk üzerinde tesir etmesinden korkulması çelişkili bir durum olmaktadır.

Ayrıca ülkemizdeki farklılıklar, bizim zenginliğimizdir. Bunu bir ayrıştırma olarak değil de, değişik güzellikleri içeren bir mozaik gibi düşünmek gerekir.

İlk bakışta laiklikle ilgisi olmadığı düşünülebilecek ancak aslında laiklikle doğrudan ilişkisi olan bir konu da üniversitelerdeki özgürlüklerin kısıtlanması konusudur.

YÖK Başkanlığına atandıktan sonra ilk konuşmasında Prof. Dr. Yusuf Ziya Özcan, öncelikli iki vizyonu olarak; bütün yasakların üniversitelerden kalkması ve üniversitelerin asli görevi olarak bilimselliğin ön plana çıkarılması düşüncesini açıklamıştır (Star Gazetesi, 12.12.2007:12).

Bir görüşe göre, üniversiteler bilim üreten özgür eğitim kurumları olmaktan çıkmış, devletin "doktrin üretim merkezi"ne dönüşmüştür. Bilimsel yayın sıralamasında dibe vurmuş, akademik özerkliği tartışmalı, hep "yasaklar"la anılan bir üniversite anlayışına tepki gösterilmektedir (Kekeç, 12.12.2007:2).

Star TV ekranlarındaki "Her Açından" programında konuşan CHP'ye yakın bir akademisyene göre, Anayasa Mahkemesi türban kararıyla yetkilerini aşmadı (Batum, 08.06.2008).

3.2. Demokrasi ve Hukukun Üstünlüğü (Democracy and the Rule of Law)

Ufuk Uras, STV ekranlarındaki "Pazar Sohbeti" programında, Mustafa Kemal Atatürk'ün "TBMM'nin üstünde bir güç yoktur" demeciyle (Uras, 13.07.2008) Atatürk'ün demokrasiden vazgeçilemeyeceği yönündeki sözlerini açığa vurmuştur.

TRT-1 kanalında yayınlanan "Gündeme Dair" programında konuşan siyaset bilimci, "Demokratik siyasi partilerde siz halkı biçimlendiremezsiniz, halk sizi biçimlendirir" diyerek (Türköne, 08.06.2008) halkın kendi kendini yönetmesi anlayışına gönderme yapmaktadır.

Kanal A ekranlarındaki "Gündem Ankara" programına konuk olan Aydın Menderes, çok önemli bir konuya temas etmiş, "AKP, Siyasi Partiler Kanununu değiştirmelidir" demiştir (Menderes, 23.05.2008).

Parti kapatma davasına ilişkin, mahkemelerin gelip geçeceği ama halk jürisinin kalıcı olduğu vurgulanmaktadır. Örnek olarak da, Demirel'in 27 Mayıs'a rağmen iktidara geldiği, Özal'ın Evren Paşa'ya rağmen seçim kazandığı dile getirilmektedir (Tamer, 27.06.2008:3).

27 Mayıs 1960 tarihinde gerçekleşen askeri darbe sonrasında Yassıada'daki yargılamaların hukukla ilgisi yoktur. Darbe rejimi uygulanmıştır (Bildirici, 01.05.2008:13).

Askeri veya polisiye tedbirlerle, darbe korkusu salarak, tehdit ve yıldırma gibi yöntemlerle statükoyu sürdürmeye çalışmak, sadece Türkiye'nin saygın ülkeler arasına girmesini geciktirmeye, toplumsal gerginliğe yarayacaktır (Acar, 11.02.2008:24).

Demokrasinin uzlaşma rejimi olduğu, 411 oyla kabul edilen ve arkasında toplumun yüzde 80'inin durduğu bir anayasa değişikliğine karşı yapılan saldırıya boyun eğme rejimi olmadığı (Karaalioğlu, 30.03.2008:12) görüş olarak, kapatma davasına gönderme ile aktarılmıştır.

Bilkent Üniversitesi Öğretim Üyesine göre, eğer çoğulcu demokrasiden anlaşılan, 1982 Anayasası'nın kendisine özgü mantığı ile oluşturduğu yapay vesayet kurumlarının denetiminde bir rejimse, bunun uluslar arası literatürdeki adı, çoğulcu (plüralist) demokrasi olmayıp, aslında sınırlı ya da yarı (semi) bir demokrasi anlamına gelmektedir (Özbudun, 05.12.2007:22). Kavramlardan çıkış yöntemiyle uygulamanın ne olduğuna gönderme yapılmıştır.

Zaman Gazetesi'ndeki bir haberde, Avrupa Birliği Komisyonu'nun genişlemeden sorumlu üyesi Olli Rehn'in, "AK Parti kapatılırsa müzakereler askıya alınır" uyarısına uzmanların destek verdiği; diplomatik çevrelerin, özgürlük, demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü ilkelerinin ihlal edilmesine AB'nin kayıtsız kalmayacağını belirterek, demokratikleşme yolunda reform sürecinin hızlandırılmasını istedikleri aktarılmaktadır (Kurt, 01.04.2008:1).

Brüksel kaynaklı bir başka haberde, Avrupa Parlamentosu Türkiye Raportörü Ria Oomen-Ruijten, davanın Türkiye'nin AB ile müzakere sürecini etkileyeceğini; Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu Eşbaşkanı Joost Lagendijk ise, yine kapatma davasına yönelik açıklamasında, demokratik imaj açısından Avrupa kamuoyunda Türkiye'ye darbe vuracağını Türkiye muhaliflerinin bunu kesinlikle kullanacağını ifade etmiştir (Gültaşlı, 01.04.2008:21).

Ülkemizde kitleleri galeyana getiren bir grubun psikolojisine dikkat çekilmektedir. "Sivil" etiketlerle yürüttükleri, ama aslında siyasi, hatta askeri mücadeleyi (referandum eklenince üç) seçim yenilgisiyle hala bir demokratik ülkede yaşadığımızın bilincinde olmadıklarını göstermektedirler (Karaalioğlu, 15.12.2007:12).

Mehmet Altan'ın STV'de yayınlanan "Pazar Sohbeti" programındaki ifadelerine göre, demokrasilerde darbe söz konusu olmaz. Bugün darbelerden söz edilmekteyse, ülkemizin hala askeri cumhuriyet olduğunu görmekteyiz (Altan, 13.07.2008).

TRT-1 ekranlarından yayınlanan Ezberbozan Programında, gazeteci Tamer Korkmaz tarafından, üst düzey komuta kademesinin darbe girişimlerini önlemede irade ortaya koyduğu ifade edilmiştir (Korkmaz, 08.07.2008).

2007 yılında Nokta Dergisi'nde yayınlanan ve kamuoyuna "Darbe Günlükleri" iddiasıyla yansıyan haberin Ergenekon Oluşumuyla yeniden gündeme gelmesi üzerine, Mehmet Ali Birand, konunun üzerine gidilmesi gerektiğini açıklamaktadır. Dünyanın uygar ve demokratik hiçbir ülkesinde, aylar boyunca emekli bir Deniz Kuvvetleri Komutanı'na ait olduğu iddia edilen ve içinde iktidar partisine karşı darbe hazırlıklarının hikaye biçiminde sunulduğu günlük/hatırat dizisi yayınlandıktan, anlatılanların önemli bir bölümü gerçeklerle uyuştuktan sonra, bunların hiçbiri yokmuş gibi hareket edilemez (Birand, 16.07.2008:15). Kurumsal güvenilirlik açısından önem taşıyan böyle bir girişim kamuoyunu rahatlatacaktır.

Kanal A televizyonundaki "Görüş Farkı" programına katılan siyasi kişilik, Ergenekon Operasyonu içerikli yayında tıpkı İtalya'da,

İspanya'da, Yunanistan'da olduğu gibi darbelerle hesaplaşmamız gerektiğini bildirmektedir. Demokrasiyi savunmaktan "demokratım" diyen hiç kimse rahatsız olmamalıdır. Darbelere karşı olmak, kişisel bir mesele değildir (Uras, 02.07.2008).

STV ekranlarındaki "Pazar Sohbeti" programında, dünyanın her yerinde demokrasi dışı uygulamalar suçtur (Uras, 13.07.2008). Ufuk Uras'ın dünyanın her yerinde diye dile getirdiği gerçek anlamda demokrasinin olduğu ülkelerdir. Çünkü hala birçok Afrika ülkesinde ve bir Güney Asya ülkesi olan Myanmar'da askeri cuntalar olduğu ve özellikle Latin Amerika ülkelerinde sol cuntaların dönem dönem iktidarı zaptettiği görülmektedir.

Zaman Gazetesi'nde Nuriye Akman'ın, gazeteci Şamil Tayyar'ı düelloya davet eden emekli Tuğgeneral Nejat Eslen'le yaptığı röportajda, "cumhuriyet mi tehlikede, demokrasi mi?" sorusuna cumhuriyetin tehlikede olduğu, Türkiye'yi daha fazla demokratikleştirmenin, Türkiye'nin öncelikli meselesi olmadığı cevabı verilmiştir (Eslen, 18.07.2008:16). Oysa cumhuriyet, tüm kurumlarıyla sağlam bir şekilde korunmaktadır.

Türkiye'de 22 Temmuz'da, cumhuriyete karşı bir devrim olduğu iddia edilmektedir. AKP'ye oy verenler, patates, soğan, kömür alanlar olarak değerlendirilmiştir (Eslen, 18.07.2008: 16). Halkın neredeyse yarısının siyasal tercihini bu ithamla açıklamak, halkın bilinçli olduğuna inanmama doğrultusunda kendini gösteren "demokrasi duyarsızlığı" olarak görülebilir.

TV 8 ekranlarında yayınlanan "Sağduyu" programına katılan AKP Genel Başkan Yardımcısı, nerede (hangi noktada) hata yaptıklarına yönelik soruya, en büyük hatayı 17 Aralık 2005 tarihinde yaptıklarını açıklamıştır. "Türkiye'yi kim idare edecek? Millet mi, kendisini bu millete hesap vermeden (ülkeyi) yönetmek isteyenler mi? Bürokratik elit, ilk kez bu tarih ile kendisine yer olmadığını anladı" (Fırat, 08.06.2008) sözleriyle, Avrupa Birliği yolundan sapmanın, Türkiye'de birçok şeye yön veren bürokratik elitlerin yeniden millete galebe çalacağına dikkat çekmektedir. Burada AKP'li milletvekili, Avrupa Birliği reformlarını açıkladığı tarihten itibaren savaştıklarını itiraf etmektedir. Avrupa Birliği ülkelerinde milli iradeyi esas kılma, çok önemli bir ilkedir.

Bir görüşe göre, Türkiye'de millet iradesinin sergilerken siyasal partilerin programlarını incelememekte, tüzüklerini bilmemekte, parti liderlerinin genel durumuna bakarak, partilerin ne yapacaklarını kestirmekte ve oy davranışına geçmektedir (Gönensin, 12.06.2008: 16). Ama Türkiye'de halk, siyasal tercihini oya yansıtırken çok iyi gözlem yapmaktadır. 1950 seçimlerinde DP'yi desteklerken özgürlüklerden yana, 1970'li yıllarda hep seçim yenilgisine uğrayan CHP'yi desteklerken Ecevit'in kişiliğinde bütünleşen halkçı kimliğine, 2002 seçimlerinde aynı Ecevit'i iktidardan düşürürken istikrardan yana tavır koymuştur.

Sol-liberal bakış açısına sahip bir genel yayın yönetmenine göre, CHP, yönetim kadrosu değişimiyle ulusalcı söylemden derhal sıyrılıp sol-liberal (Avrupa sosyalizmi) söylemine geçmelidir. Türkiye'nin Avrupa tipi sosyalizmin söylemini duyma ihtiyacı hissedilmektedir. Halkın bir bölümü, böyle bir partiyi desteklemeye hazır durumdadır (Turgut, 01.06.2008:3). Türkiye'de gerçek anlamda bir sosyal demokrat parti boşluğu hissedilmektedir. Bireyi önceleyen Avrupa tarzı bir sol parti, söylem ve icraatıyla Türkiye'nin demokratik açılımına katkı sağlayacaktır.

Star TV'de yayınlanan "Her Açıdan" programında konuşan CHP Genel Başkan Yardımcısına göre, medyanın tekelci yapısı, demokrasinin önündeki en önemli engeldir (Özyürek, 08.06.2008). Bu saptama, siyasal

görüş ve fikirlerin kamuoyunda çeşitlilik arz etmesi gereğince, oldukça yerinde bir aktarımdır.

1215 yılında imzalanmış bir İngiliz belgesi olan Manga Carta'ya dikkat çekilmektedir. Manga Carta'nın çağımızdaki anayasal düzene geçinceye kadarki tarihi sürecin en önemli basamaklarından biri olduğu vurgulanmaktadır. Belge, hukukun kralın arzu ve isteklerinden daha üstün olduğunu kabul etmesini zorunlu hale getirmiştir. Kralın sonsuz yetkilerini din adamları ve halk adına sınırlamıştır. Bireyi devlete karşı koruyan modern anayasaların temeli atılmıştır. Bu özellikleriyle Magna Carta, demokratik bir hukuk devletinin kutsal sayılan metinleri arasındadır (Altan, 23.12.2007:13). Bireyin ve genele yayılınca tüm ülke insanların, devletin temel hak ve özgürlükleri sınırlayamamasına geçmede, bu belge önemli bir rol oynamıştır.

İnsan hakları kavramının ahlaki gücünün Sovyetik totaliterizmlerin ve Üçüncü Dünyacı otoriter rejimlerin çökmesinde veya gerilemesinde büyük bir rolü olmuştur. Türkiye'nin de son dönemlerde -Avrupa Birliği'nin zorunlu kılmasıyla da olsa- ortaya koyduğu siyasi reformların arkasındaki temel dinamik, insan hakları olmaktadır. İnsan onurunu korumayı amaç edinen insan hakları davası siyasi niteliklidir; devlete karşı ileri sürülen iddialardan ve taleplerden oluşur. İnsan haklarının özü, insan onurunun en büyük düşmanı olan baskıya ve zulme karşı bir özgürlük mücadelesi olmasındadır (Erdoğan, 2007:11).

Zaman Gazetesi'nin yorum köşesinde, Almanya'nın Kostanz Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi, tarihi süzgece dayalı açıklamalar yapmaktadır. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde, daha önceleri gerçekleşen klasik yeniçeri-ulema işbirliğine dayalı tahttan indirme girişimleri yerini Fransız Devrimi'nin izlerini taşıyan jakoben, daha radikal ve sadece ordu odaklı darbe girişimlerine bırakmıştır. Devletin çöküşünde etkili olan etkenlerden biri de, 1908 tarihindeki "devleti kurtarma" psikolojisi ile yürütülen İttihat ve Terakki darbesi olmuştur. II. Abdülhamid'in askeri darbe neticesinde tahttan indirilmesinden kısa süre sonra başlayan Balkan Harbi, Türkiye'nin Balkan Yarımadası'ndan atılmasıyla sonuçlanmıştır. İttihat ve Terakki Partisi ileri gelenleri, Meclis-i Mebusan'da çözüm üretmek yerine kapalı kapılar arkasında verdikleri sözlerle ülkeyi Birinci Dünya Savaşı'na sürüklemişlerdir. Savaş, Türklerin çoğunluk teşkil ettiği Musul, Kerkük, Halep, Hatay, Ahıska gibi Türk topraklarının kaybedilmesine neden olmuştur (Doğan, 15.07.2008:26). Türkiye'de 1908 yılında yaşanan bu iktidar kavgası, 2000'li yıllarda bile kendini göstermektedir.

Askeri darbe, aynı gerekçe ileri sürülerek ve aynı anlayışa dayanarak 27 Mayıs 1960 Darbesi ile yeniden meydana gelmiştir. Daha sonraki yıllarda da aynı geleneğin devam ettiği vurgulanan makalede, meşru siyasi iktidarların, hep vatanseverlik ve rejimi korumak adına görevden çekilmeye itildiği yeniden vurgulanmıştır (Doğan, 15.07.2008:26).

27 Mayıs Hareketi öncesine yönelik yorumlayıcı bir yaklaşımla, 1957 yılındaki "9 Subay Olayı"na gönderme yapılmaktadır. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın eski komitacı olduğu ve darbe planlarının içinden geldiği hatırlatılmakta, kabineyi toplayıp, "Mesele ciddidir, bu iş 9 subayın işi değil. Bütün memlekette ordu içinde cuntalar kök salmıştır. Bunların üzerine ciddiyetle gidin, teşkilatı meydana çıkarın" demiştir. Ama hükümet, Komitacı Bayar'ın tecrübesinden istifade etmemiş, Başvekil Menderes, Silahlı Kuvvetler'le çatışma durumundan kaçınmıştır. "Bu orduya ait bir yaradır. Bunu deşmek bütün Silahlı Kuvvetler'e sirayet ettirmek olur. Onlar kendi içlerinde halletsinler" demiş, işi takip etmemiştir. Olay kapatılmış, iki yıl sonra, 27 Mayıs 1960'da Menderes'i devirecek askerler, o çekirdeğin

içinden çıkmış, devrilen Cumhurbaşkanı Bayar bu olağanüstü olayın üzerinden geçen yıllar sonrasında gazeteci Cüneyt Arcayürek'e "9 subay olayı iyi değerlendirilse 27 Mayıs olmazdı" demiştir (Dündar, 20.07.2008:6).

Cumhuriyet Gazetesi'nin "27 Mayıs Öldü mü?" adı verilen belgesel yapımında, DP'nin Türkçe okunan ezanın yerine asli dili olan Arapça olarak okunmasına izin veren yasayı TBMM'nden geçirmesi, gericilik olarak yansıtılmaktadır (Cumhuriyet Kültür VCD'si, 2008). Oysa halkın büyük çoğunluğu, ezanın orijinal şekliyle okunmasından yana olduğu için ve DP üyelerinin 14 Mayıs 1950 Genel Seçimleri öncesinde, seçim çalışmaları boyunca kurdukları iletişim neticesinde halktan aldıkları talep üzerine bu tür bir uygulamaya girişilmiştir. Yani böylece halkın yönetime katılması sözde kalmamış, fiiliyata da yansımıştır.

Üst düzeyde görev yapmış bir hukuk bilimcinin ifadelerine göre, "hukuka bağlı devletin amacı, hukuku korumak ve onun gereği olan cezayı yerine getirmektir" (Selçuk, 17.12.2007:16).

Bir görüşe göre, 61 Anayasası, bir edebiyat olarak tekrarlanan özgürlükçü bir anayasa olmamıştır. 61 Anayasası, icra ve yasamayı, yani halkın tercihlerini iptal etmek ve iş yapamaz hale getirmek için tasarlanmıştır. 61 Anayasası ile insanların karşısına yönetilemeyen bir ülke çıkmıştır. Karar veremeyen, yasa çıkartamayan, kararlarını icraata geçiremeyen zayıf iktidarlara karşı, devlet içindeki (gizli) iktidarın gücünü korumayı hedeflemiştir. 60'lı yılların sonunda başlayıp devam eden siyasi sorunların arkasında 61 Anayasası bulunmuştur. 61 Anayasası yüzünden kamplaşmalar ve kutuplaşmalar ortaya çıkmış, Türkiye bir nesli ve en değerli zamanlarını bu çatışmalar içerisinde tüketmiştir (Türküne, 01.04.2008). 1961 Anayasası, milletin temsilcilerinin karşısına Senato'yu çıkarmış, TBMM'nin yetkilerini bürokratik engellemeler karşısında eritmiştir.

1961 ve 1982 Anayasalarının yapılış yöntemine bir anayasa hukukçusu gönderme yapmaktadır. Her iki anayasanın oluşturulma durumunda kurucu meclislerin tek bir üyesi bile, genel oya dayanan, serbest ve yarışmacı seçimlerden gelmemiştir. Her iki durumda, kurucu meclisin bir bölümünü askeri müdahaleyi yapan askeri güç oluşturmuştur (Özbudun, 05.12.2007:22). Bu durum, günümüz çağdaş anayasal devletlerin hukuk devleti ilkesiyle birebir zıttır.

1961 Kurucu Meclisinin sivil bölümü olan Temsilciler Meclisi temelde korporatif yöntemle, 1982 Kurucu Meclisinin sivil bölümü olan Danışma Meclisi ise tamamen atama yoluyla oluşturulmuştur (Özbudun, 05.12.2007:22).

Star Gazetesi başyazarı, Türkiye ile Yunanistan'ı karşılaştırmaktadır. 1967 yılında Yunanistan'da gerçekleşen Albaylar Cuntasına yönelik şu açıklamaları yapmaktadır: Cuntacıları yedi yıllık diktatörlük dönemlerinde Yunanistan'da sağ, merkez ve sol olarak bilinen tüm siyasiler yurtdışına çıkmışlar, cuntacı askeri yönetime karşı direniş göstermişlerdir. Yunanistan'daki tüm sanatçılar, askeri darbeye karşı seslerini yükseltmişlerdir. Yunanistan'da yönetim yeniden sivillere geçince, darbeciler yargılanmış, elebaşları anayasayı çiğnemekten, önce ölüme mahkum edilmişler, sonra cumhurbaşkanı affıyla ömür boyu hapsedilmişlerdir. Başbakan Konstantin Karamanlis, cuntacıların idam edilip kahraman olmasını istememiş, "demokrasi intikam almaz, sadece geçmiş hatırlar" demiştir. Yazar, İnsani Kalkınma Endeksi'nde Yunanistan'ın 24. sırada yer alırken, Türkiye 82. sırada bulunmasını bu örnek olay ve Türkiye'deki darbeler gerçeğiyle ilişkilendirmektedir (Altan, 21.04.2008:13).

Star Gazetesi başyazarı, Türk-Kürt, Sünni-Alevi ayrımına dikkat çekmekte, daha hala insana odaklanmadığımızı, başta parlamento olmak üzere tüm Türkiye'nin temel hak ve özgürlüklerin farkına varması gereğini aktarmaktadır (Altan, 15.12.2007:13).

Zaman Gazetesi'ndeki yorum köşesindeki bir görüşe göre, siyaset ve hukuk, askerin ne görev alanı olmaktadır ne de askerin mesleki formasyonu buna yeterli olmaktadır. Asker gerçek bir demokrasinin uygulandığı ülkede sivil otoritenin ve hukukun emrindedir, halkın dış güvenliğini korumakla görevlidir. Demokrasiyi, siyaseti, hukuku ve toplumu düzenlemek askerin görevi olarak düşünülemez (Kardaş, 23.06.2008:26).

TRT ekranlarındaki Ezberbozan programında Tamer Korkmaz, "Yargıtay, neden hükümete karşı yayınladığı bildiriye Şemdinli davası ve Ergenekon olayında yayınlamadı?" sorusuyla bir ikileme gönderme yapmaktadır (Korkmaz, 27.05.2008).

Şemdinli davasının Türkiye'nin siyasi yapılanmasını yansıtan bir dava olduğu aktarılmaktadır. 9 Kasım 2005 tarihinde iki kişinin öldüğü, bir kitapçının havaya uçtuğu bir davanın sanıklarının askeri mahkemede yargılanıyor olması bir sorun olarak ifade edilmektedir. Buna göre, sanıkların askeri kimliklerinin olmasıyla birlikte, hakim karşısına çıktıkları olayın askeri bir yönünün olduğunu belirtmek bir hukuk devletinde mümkün değildir (Karakaş, 16.12.2007:7). Şemdinli davasına gönderme yapan bir başka yazara göre, halka bomba atarken suçüstü yakalanan görevlilerin aklandığı bir adalet anlayışına sahip olduğumuz sitemle aktarılmıştır (Livaneli, 06.08.2008:5).

Zaman Gazetesi'nin yorum köşesinde, Beypazarı Adliyesi'nde görevli bir yargıç, "küçük yargıç" kavramına Sacit Kayasu ve Ferhat Sarıkaya adları ile ironi ile gönderme yapmaktadır. Türkiye'de büyük çaptaki soruşturmalara bakan bir yargıç, kapsamlı bir toplumsal vicdandan destek alma sorunuyla karşı karşıya kalmıştır. Oysa Avrupa örneklerinde "küçük yargıç"ı her güçten fazla harekete geçmeye davet eden güç, parçalanmamış bir toplumsal vicdanın varlığı olmuştur. 12 Eylül sonrasında bizzat devlet görevlileri elinde vuku bulan birçok suçun soruşturulmamasında, soruşturulsa bile hiçbir ciddi sonuç alınmamasında bu toplumsal vicdan eksikliğinin payı bulunmaktadır. Bu durum Türk yargısının (kamuoyunda) güven üretebilme yeteneğini zayıflatmıştır (Ertekin, 03.04.2008). Türkiye'deki değişimin olumlu yanlarına örnek veren Vatan Gazetesi yazarı, sistemdeki asker ağırlığının azalmakta oluşunu, dünyaya eklemleme yolundaki girişimleri, yıllarca topluma kan kusturmuş çetelerin yargılanması örneklerini vermektedir (Livaneli, 06.08.2008:5).

TRT-1 ekranlarındaki "Enine Boyuna" isimli tartışma programında, Anayasa Mahkemesi'nin türban kararına eski Milli Eğitim Bakanı tepki göstermektedir. "Bu yapılan jüristokrasidir. Anayasa Mahkemesi, yasamayı durdurarak yetki gaspı yapmıştır" ifadelerini kullanmıştır (Güzel, 09.06.2008). Aynı programda konuşan akademisyen Doç. Serap Yazıcı, "Anayasa Mahkemesi'nin verdiği karar hukuk devleti ilkesine karşıdır" açıklamasıyla (Yazıcı, 09.06.2008), Hasan Celal Güzel ile aynı doğrultuda görüş bildirmiştir.

NTV'nin "Yazı İşleri" programına katılan Star Gazetesi Başyazarı, "T.C. evrensel hukuka riayet edecek mi, benim meselem bu" açıklamasıyla (Altan, 10.06.2008) günümüz hukuk devleti anlayışının Türkiye'de sözde değil, fiiliyatta da geçerli olması gereğine dikkat çekmektedir.

Geçmişte yapılan darbeleri derinlemesine eleştirilmeyen, darbecilerden hesap sorulamayan, devletin yaptığı yanlışlardan dolayı özür dilenmeyen bir ülkeye demokrasinin ve hukuk devletinin istenen düzeyde gelip gelemeyeceği Milliyet'in deneyimli köşe yazarı tarafından kamuoyuna ironi ile sorulmaktadır (Cemal, 16.05.2008:17).

Taraf Gazetesi'nin manşetten verdiği haberde, Genelkurmay Başkanlığı'nın Eylül 2007 tarihinde Bilgi Destek Planı ve Faaliyet Çizelgesi ismini taşıyan bir belgenin olduğu iddia edilmektedir. buna göre, yüksek yargının TSK'ne paralel davranması öngörülmekte, belgenin

içeriğinde hükümetin irticaya zemin hazırladığı yazılmaktadır. Bu iddia ile Yargıtay Başsavcısının AKP'yi kapatma davası arasında ilişki kurulmaktadır (Taraf Gazetesi, 21.06.2008:1).

3.3. Çeteler ve Çetelerin Devlete Sızması (The Gangs and Their Leage to the Stade)

Beşiktaş Adliyesi önünden, NTV ve TRT-2 kanallarının canlı olarak aktardığı, İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Aykut Cengiz Engin'in Ergenekon Terör Örgütü'ne ilişkin iddianamenin şekil boyutuna yönelik açıklaması, örgütün "silahlı terör örgütü kurmak ve yönetmek, TC Hükümetine karşı halkı silahlı isyana tahrik, askeri itaatsizliğe teşvik, halkı kin ve düşmanlığa alenen tahrik" gibi faaliyetlere giriştiği iddiasıdır. Operasyona verilen isme yönelik soruya Başsavcı, Ergenekon isminin savcılar tarafından konulmadığını, örgütü kurduğu iddia edilen kişilerin kendilerinin örgüte verdiği isim olduğunu bildirmiştir (Engin, 14.07.2008).

Kanal 7 televizyonundaki "İskele Sancak" programında GENAR adlı araştırma şirketinden Tefvik Göksu, Ergenekon'un halkın gündeminde olduğunu vurgulamıştır (Göksu, 18.07.2008).

Kanal 7 Ana Haber Bülteni'nde konuşan Star Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Mustafa Karaalioğlu, başsavcının açıklamalarından sonra yaptığı açıklamada, Ergenekon oluşumuna ilişkin büyük bir deliller ve bağlantılar zincirinin var olduğunu ifade etmiştir. bu operasyonla dokunulmayanlara dokunulmakta olduğu, Türkiye'de ilk defa böyle bir şeyin olduğunu sözlerine eklemiştir (Karaalioğlu, 14.07.2008). Hukuk devletinde, hiçbir kişi veya zümrenin asla dokunulamayacak konumda olması düşünülemez. Şeffaflık demokratik hukuk devletlerinin en önemli özelliklerinden biridir. Ergenekon oluşumu sorgulaması, bu bakımdan Türkiye'nin demokratik gelişmesine oldukça yarar sağlayacaktır.

"İskele Sancak" programındaki bir görüşe göre, "Ergenekon dediğimiz şey, komplo teorilerinin gerçeğe çıkmasının adı" olarak vasıflandırılmıştır (Karaalioğlu, 18.07.2008).

TRT-1 ekranlarından yayınlanan Manşettekiler programında, Sabah Gazetesi yazarı, Doğu Perinçek ile Apo'nun sarmaş dolaş olduğunu (Ilıcak, 24.07.2008) belirterek, Ergenekon sanığı ile bölücü terör örgütü PKK arasındaki bağlantıya dikkat çekmektedir.

Bir görüşe göre, devletin hiçbir kurumunun elinin korkaka alıştıırılmaması ve hiçbir hesap sorulmamasına dayanan ve yargıyı da bu alışkanlıkların pasif destekçisi durumuna getiren süreç, içinde bulunduğumuz zaman diliminde ekonomi ve banka alanlarına kadar yerleşen mafyalar ve onların şemsiyesi altında en küçük yerel birimlere kadar kol atan suç çeteleri ile devlet kurum ve kadrolarının geniş kapsamlı ittifakına kadar ulaşmıştır (Ertekin, 03.04.2008:24).

STV'de yayınlanan "Pazar Sohbeti" programında, bir kısım medya olmasaydı Ergenekon Oluşumu konusunda kamuoyunun bu kadar bilgiye ulaşamayacağı açıklanmıştır (Uras, 13.07.2008).

Ergenekon Oluşumuna ilişkin, iddianame açıklanmadan çok önce açıklanan bir görüşe göre, halk, "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir" diyen Atatürk'ün sözünü gasp ederek (hiç sayarak) menfaat çeteleri oluşturan sahte Atatürkçülerden hesap sormaktadır (Tayyar, 31.03.2008:11).

"İskele Sancak" programında konuşan Star Gazetesi genel yayın yönetmenine göre, Susurluk, bize fotoğrafın bir kısmını gösterdi (Karaalioğlu, 18.07.2008).

Çeteleşmeye dikkat çekilerek, her birinin vatan kurtarmak için yola çıktığı, birçoklarının isimlerinin, kullandıkları kavramların Kurtuluş Savaşı'ndan esinlendiği Kuva-yı Milliye örneğiyle vurgulanmaktadır. Diğer çetelerde yakalanan fırsatların iyi kullanılmadığı; Susurluk, Sauna, Küre oluşumlarında sonuna kadar

gidilemediği, bunlardaki sonucun kamuoyunu tatmin etmediği belirtilmektedir. Çeteler varolduğu müddetçe, demokrasi ve istikrarın üzerinde hep kara bulutların gezineceği ve Türkiye'nin, geleceği öngörülemeyen bir ülke olarak kalacağı yorumlanmıştır (Ünal, 27.01.2008:19). Türkiye'yi istikrarsızlık içine düşürerek, toplumda çaresizliği yaymak, parlamenter rejimin bu tür eylemlere dayanıksız bir pozisyonda bulunduğu düşüncesini etkin kılmak için bazı güç oluşumlarının bu örgütleri (Ergenekon, Hizbullah gibi) kullanmış olmaları ihtimali var (Çalışlar, 30.07.2008:7).

Ergenekon Terör Örgütü'ne üye olmaktan yargılanan Kuvayi Milliye Derneği'nin Balıkesir Şube Başkanı Tuğrul Derme'in bilgisayarından çıkan kayıtlarda 2023 Platformu'nun amaçları, Genç Türk Atılımı, Gençleri Yönlendirme Projesi, Haber Alma Teşkilatı İstihbarat Ajanları oluşturmaya yönelik belgeler çıkmıştır. Belgelerde gençleri milisleştirmek için beş yol önerilmiştir: Kurtlar Vadisi etkisi yaratma, ülke elden gidiyor psikolojisi yaratma, Kurtuluş Savaşı Referansı, midesi ile düşünen toplum, güç birliği oluşturma (Ay ve diğerleri, 03.08.2008:11). Kuvayı Milliye, Kurtuluş Savaşı'nın kıvılcımlandığı bir dönemde, düzenli ordunun olmadığı zor şartlar altında milli direnişin simgeleştiği bir oluşum idi. Oysa günümüzde devlet örgütlenmesi, oldukça güçlü bir yapıda işlemektedir. Aslında bu tür örgütlere verilen adlardan neyin amaçlandığı bellidir. Verilmek istenen mesaj, "ülke zor durumdadır, vatan elden gidiyor, biz bir şey yapmazsak, vatan bölünecek" gibi milli hassasiyetlerdir ve toplum kışkırtılmak istenmektedir.

Mustafa Hoş, "Sen olamazsın çünkü bizden değilsin" anlayışına gönderme yapmaktadır. Bunun adı tam olarak faşizmdir. "Bizden değilsin" diyenler arttıkça, istenmeyenlerin öfkesi de aynı oranda artacaktır (Hoş, 13.12.2007). Toplumdaki kutuplaşmayı tetikleyen ve bu kutuplaşmayı kendi saflarına çekme aracı olarak kullananlara fırsat veren, köşe yazarının bahsettiği ötekileştirmedir.

Birbirinden farklı üç gazetenin, 2455 sayfalık Ergenekon İddianamesi'nin 13. Ağır Ceza Mahkemesi'nce davanın kabul edildiğinin açıklanmasından iki gün sonraki (27 Temmuz 2008 tarihindeki) manşetleri:

Tablo 1. Ergenekon oluşumuna yönelik manşetler
(Table 1. Towards the formation of Ergenekon headlines)

Gazete	Gazetenin Kullandığı Manşet
Cumhuriyet	Ergenekon iddianamesine politika ve hukuk çevrelerinden sert eleştiriler 'Hukuka darbe'
Taraf	Suikast silahları ordudan geldi
Yeni Şafak	Suikastten sonra ailesine para yağdı

Kaynak: Cumhuriyet, 27.07.2008: 1; Taraf, 27.07.2008: 1; Yeni Şafak, 27.07.2008:1

Bu üç gazete, Ergenekon Oluşumuna ilişkin yaklaşımlarını değişik açılardan manşetlerine taşımışlardır. Cumhuriyet Gazetesi, dava için olumsuz bir göndermeyi, bazı siyaset ve hukuk çevrelerinden yapılan açıklamalar eşliğinde yapmıştır. Taraf Gazetesi, Ergenekon yapılanmasına ilişkin suç aletlerinin temin edildiği kişilerin, ordu bünyesinden olduğunu gündeme taşımıştır. Yeni Şafak Gazetesi, Danıştay saldırısındaki zanlının yakın çevresine suikastten hemen sonra para akışı olduğuna dikkat çekmiştir.

Manşetten verilen haberde, JİTEM'in (Jandarma İstihbarat) kurucularından emekli albay Arif Doğan'a ait İstanbul'daki eve Ergenekon Operasyonu kapsamında haberden bir gün önce akşam düzenlenen baskında 280 adet el bombası, 2 adet kaleşnikof tüfek ve 1000 adet

mermi ele geçirildiği ve Arif Doğan'ın göz altına alındığı aktarılmıştır (Posta Gazetesi, 15.08.2008:1).

4. SİVİL ANAYASA (CIVILIAN CONSTITUTION)

Mevcut anayasamız, yapılaş koşullarının gereği olarak, otoriter, vesayetçi ve devletçi bir zihniyeti yansıtmıştır (Özbudun, 04.12.2007:22). 12 Eylül öncesi toplumdaki kaos ortamı, bireye karşı devleti üstün kılan bir anayasa oluşturmayı adeta zorunlu hale getirmiştir. Oysa anayasacılık hareketleri, gerçek anlamda tam tersi bir durumu önceler.

Zaman Gazetesi'ndeki yorum köşesinde yayınlanan makalenin devamındaki açıklamalara göre, anayasacılığın genel anlamı, bireyi devlet otoritesi karşısında güvence altına almak ve bu amaçla devlet iktidarını sınırlandırmak olduğu halde, 1982 Anayasası, devleti bireye karşı korumak amacını taşımış devlet otoritesi ile bireyin özgürlükleri arasındaki dengeyi devlet otoritesi lehine olacak şekilde bozmuştur (Özbudun, 04.12.2007:22). İşte bu korumacı tutum, yirmi birinci yy Türkiye'sinde en temel hakları bile engellemiştir.

Anayasa taslağına yöneltilen eleştirilerden birinin, AKP'nin seçim beyannamesinde ve daha sonraki çalışmalarda adı geçen "sivil" anayasa terimine ilişkin olduğu belirtilmiştir (Özbudun, 05.12.2007:22). Çalışmada ortaya konduğu gibi, "sivil" kavramı, çağdaşlığın yerine geçmektedir. Türkiye'deki 1960 sonrası anayasacılık hareketleri, sivil özellikten yoksundur.

Özbudun'a göre, sivil kavramından kastedilen gerçek, anayasanın serbest ve dürüst seçimler yoluyla seçilmiş, dolayısıyla milli iradeyi gerçek anlamda temsil eden bir yasama meclisi tarafından serbest tartışmalar ve uzlaşmalar yoluyla yapılmasıdır. Yani anayasanın belli güçler tarafından tepeden inme yöntemiyle dayatılması şeklinde değil de, toplumun beklenti ve taleplerine uygun düşecek şekilde ve geniş bir toplumsal katılım çerçevesinde hazırlanmasıdır (Özbudun, 05.12.2007: 22). Bu düşünce, oldukça demokrat bir açılamdır ve çalışma boyunca savunulan düşüncelerle aynı doğrultudadır. Buna ek olarak, hazırlanacak yeni anayasanın TBMM'nin seçeceği bir kurucu meclis ile yapılması, ideal anayasacılık içerisinde değerlendirilebilir. TBMM üyelerinin toplumdaki anayasa içeriğine yönelik beklentileri maddeler halinde düzenleyip kurucu meclis üyelerine rapor olarak sunmaları ve neticede tarafsız bir anayasa kurucu meclisinin oluşturulması, oluşturulması planlanan anayasaya yönelik olumsuz eleştirilerin giderilmesini sağlayacaktır.

Star Gazetesi'ndeki bir haberde, Anayasa Platformu Girişimi'nin anayasa raporunda şu üç önemli önerinin dikkat çekici olduğu aktarılmaktadır (Kaplan, 13.12.2007:15):

- Yasama organı iki meclisli olsun
- STK, TBMM'ne yasa tasarısı sunsun
- İdari işlemler yargı denetimine açılsın

Bu habere yönelik, öncelikli olarak ifade edilmesi gereken TBMM'nin halkın iradesini yansıtan ve bürokrasiyle bu iradeyi paylaşmayacak tek meclisli olması gerektiğidir. Zaten 1961 Anayasası'nda çift meclisli yapılanmanın kanun çıkarmada ve oydaşma olmasında engel çıkardığı görülmüştür. İkinci ve üçüncü maddelerde sıralanan istekler şeffaflık için gereklidir.

TOBB öncülüğünde bir araya gelen 83 STK'unun 34 maddelik sonuç bildirgesini açıldığı haberde, öne çıkan bazı maddeler şöyledir (Kaplan, 13.12.2007:15):

- Anayasa bireyi esas alan bir anlayışla ele alınmalıdır.
- Okul öncesi eğitim ve 12 yıllık eğitim zorunlu olmalıdır.

- Temel hak ve özgürlüklere ilişkin kısıtlamalar net tanımlamalarla yapılmalıdır.
- Kürsü dokunulmazlığı hariç, milletvekili dokunulmazlığı kaldırılmalıdır.
- Cumhurbaşkanının yetkileri sınırlandırılmalıdır.
- Yerel yönetimler güçlendirilmeli.
- Üniversitelerin bilimsel, mali ve idari özerkliği sağlanmalıdır.
- YÖK, RTÜK, Rekabet Kurulu, BDDK, EPDK ve benzeri düzenleyici ve denetleyici kurumlar özerk bir yapıya kavuşturulmalıdır.
- İdari yargıda birlik sağlanmalıdır.
- idarenin bütün işlem ve eylemleri istisnasız yargı denetimine tabi olmalıdır."

Suna Vidinli'nin sunduğu, ATV ekranlarından yayınlanan "Haftanın Manşeti" programında, AKP Genel Başkan Yardımcısı mevcut anayasaya yönelik, "Türkiye'nin üstüne giydirilen deli gömleği, Türkiye'ye artık dar geliyor" demiş ve Sivil Anayasa oluşturulması için halktan 22 Temmuz'dan bu yana çok yoğun bir baskı olduğunu vurgulamıştır (Fırat, 26.05.2008).

Star Gazetesi'nin manşetten verdiği habere göre, 12 milyon üyesi bulunan 7 STK, 81 ilden aynı anda sağduyu çağrısı yapmış, parti kapatmaya karşı çıkan sivil toplum temsilcileri yeni ve demokratik bir anayasa istemiştir. Türkiye'nin dünya konjonktürüne uygun, toplumun beklentilerini karşılayan, toplumdaki her bireyi kucaklayan bir anayasaya ihtiyaç duyduğu aktarılmıştır (Star Gazetesi, 27.03.2008: 1). STK'nın baskıları, yeni anayasanın oluşturulması için umut verici olmuştur.

Yeni Şafak Gazetesi yazarı Tamer Korkmaz, TRT-1 ekranlarındaki Ezberbozan programında, AKP'nin Sivil Anayasa ile ilgili niyetinin olduğunu ama bunu ertelediğini (Korkmaz, 05.08.2008) vurgulayarak, adı geçen siyasal partiye eleştirel bir gönderme yapmaktadır.

Yine Ezberbozan programında bir muhalefet partisi AKP'yi eleştirirken, "bir Sivil Anayasa yapamadınız. Biz yaparız" diye eleştirmeliydi (Korkmaz, 05.08.2008) ifadelerini kullanan gazeteci yazar, CHP'nin ana muhalefet alanında yetersiz kaldığı mesajını iletmektedir.

5. BULGULAR, SONUÇ VE ÖNERİLER (THE FINDINGS, RESULT AND THE ADVISES)

Araştırmanın kapsadığı ölçekte, yazılı kaynakların ve özellikle kitle iletişim araçlarının katkılarıyla aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

Türkiye'de 27 Mayıs 1960 tarihinden bugüne, demokrasinin çok uzun süreli olmasa da, sekteye uğradığı saptanmıştır.

Askeri müdahalelere Türk milletinin karşı duruşunun genel seçimler sırasında belirlediği, 1961, 1965 ve 2007 yıllarında yapılan genel seçimlerin analizinde ortaya konmuştur.

Ülkemizde referanduma sunulan 1961 ve 1982 tarihli anayasaların, halkın iradesi yoluyla değil de, TBMM içinden seçilen meşru siyasal iktidarları deviren askeri yönetimler tarafından yaptırıldığı, bu durumun Türkiye'nin imajına yakışmadığı, araştırmanın verileriyle sabit bulunmuştur.

Türkiye'de "Sivil Anayasa" ihtiyacının, gerçek milli iradenin teşekkülü için kaçınılmaz bir durum ihtiva ettiği "Sivil Anayasa" ve Medya Alıntıları bölümlerindeki açıklamalar doğrultusunda gün yüzüne çıkmıştır.

Dünyanın tüm gelişmiş demokrat ve laik yapılanmadaki örneklerle karşılaştırıldığında, Türkiye'de hala otoriter bir laiklik algılayışının mevcut olduğu, özellikle medya alıntılarındaki

kamuoyu anketleri ve kanaat önderleri konumundaki köşe yazarlarının hakim kanaati ile tespit edilmiştir.

Üniversitelerde başörtüsü serbestisinden yana bir kamuoyu oluştuğu belirlenmiştir.

Kitle iletişim araçlarının kutuplaşmaları önlemede, haber ve bilgi verme ve bu kutuplaşmalara ilişkin, kanaat önderlerinin kamuoyu oluşturmaları işlevleri neticesinde ne kadar etkili oldukları Akdeniz Üniversitesi'ndeki silahlı çatışma örnek olayı ile tespit edilmiştir.

Türkiye'de özellikle aşırı sol görüşlü siyasetçi, bilim adamı, köşe yazarı gibi kanaat önderlerinin kendi ideolojilerini geniş halk kitlelerine benimsetmek için Atatürk'ün ismini kullandıkları ve orduyu sürekli kışkırttıkları belirlenmiştir.

Türkiye'de her ne kadar aksamalar olsa da, devletin resmi politikasının, insan haklarının ve bireysel özgürlüklerin teminatı şeklinde olduğu, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın gazeteci Hrant Dink cinayeti sonrasında Ermeni Cemaati liderine başsağlığı ziyareti ile ortaya konmuştur.

"Derin devlet" yapılanması ile mücadele şekline dönüşen çeteler ile mücadelede, yürütme ve yargı erklerinin kendi görev alanlarına yönelik bu tür oluşumların üzerine gitmede ve gereğini yapmada kararlı oldukları, kitle iletişim araçları vasıtasıyla öğrenilmiştir.

Atatürk'ün dünya görüşünün, çağın gereklerine uyan ve statüko yanlısı olmayan bir ulus-devlet yapılanması içinde olduğu, kaynaklar ve özellikle kendi eseri olan Nutuk aracılığıyla anlaşılabilir.

Ülkemiz, demokrasi mücadelesinde büyük badireler atlattır. Anayasa icra edebilmek kadar anayasaya her kurum ve kişinin bağlı kalması, ülkenin anayasal devlet olma ölçüsünü de vermektedir. Geçmişte yaşanan hataların tekrür etmemesi için Sivil Anayasanın çıkarılması ve bu anayasanın tamamıyla milli iradeye dayanarak ama anayasa hukuku alanında bir bilim kurulu önderliğinde oluşturulması elzemdir.

Türkiye'de Sivil Anayasa oluşturmak için bir kamuoyu oluştuğu çalışmanın bütününe bakıldığında ve özellikle kitle iletişim araçlarından yansıtılan haber, yorum ve görüşlerde açığa çıkmaktadır. Ama araştırma, bu kamuoyunun henüz gündemin birinci maddesine oturmadığını da göstermektedir.

"Artık yeter! Söz de, karar da, güç de milletindir ve milletin bütününden başka hiçbir zaman, hiçbir surette, hiçbir zümreye devredilemez" demek için Sivil Anayasa'nın Türkiye'nin birinci gündem maddesi haline gelmesi gereklidir.

Kitle iletişim araçlarının gündem kurma ve yeniliklerin yayılmasında önemli bir etken olması fonksiyonuna işaretlerle, arkasına STÖ desteğini de alması ülkemizin geleceği açısından kaçınılmazdır.

Buna göre, toplumun tüm katmanları, nasıl bir anayasa istediklerine ilişkin fikir, düşünce ve öngörülerini, STÖ temsilcileri ve medyadaki kanaat önderleri (köşe yazarı, fikir adamı, akademisyen, sanatçı vb) konumundaki kişilere yüz yüze, mektup, elektronik posta aracılığı ile bireysel veya gruplar halinde aktarma yoluna gidecektir. Burada STÖ'nin ve medyanın çeşitlilik arz etmesi, tüm toplum kesimlerinin TBMM'ne sesini duyurmasında etkili rol oynayacaktır. Zaten demokratik yetkinlik de bunu gerektirir. Böylece TBMM üyeleri, toplumdan gelecek olan birçok hak ve özgürlük taleplerini dikkate alacaklardır.

TBMM, kendi eliyle bir anayasa oluşturabilir. Ama kanaatimizce, Sivil Anayasanın tam demokratik olması yönünden TBMM, millettten gelen talepleri özel oluşturulacak Kurucu Meclise teslim eder ise, en ideal bir şekilde, Türkiye özlener anayasası için referanduma gidecektir.

Anayasa oluşturma aşamasında, kitle iletişim araçları, TBMM'ne düşünce zenginliği yönünden katkı sağlamalıdır. Bu, Türkiye'nin geleceği için bir toplumsal sorumluluk örneği olacaktır.

ABD'nin iki yüz yirmi bir yıllık anayasası, devletin kuruluşundan bu yana devam eden anayasadır ve yaşanan çağın ihtiyaçlarına göre yapılan anayasa değişikliklerinin hiçbir zaman demokratik teamüllerden ayrılmadığına tarih tanıklık etmektedir. Türkiye, çok köklü bir geçmişe sahip olmasına rağmen, uzun süreli olmayan anayasa oluşturma ve bunları da askeri müdahaleler neticesinde yapma gerçeği yüzünden gelişmekte olan ülkeler arasında yer almaktadır. Oysa iki dünya savaşına birden giren ve her ikisinden de zararlı çıkan Almanya, yaşadığımız dönemde dünyanın üçüncü büyük gücü konumundadır. Bu örnekler göz önüne alındığında, anayasal hukuk devleti olabilmenin önemi daha da çok kavranacaktır. Kanaat önderlerinin bu düşünceyi yaymada kitle iletişim araçlarını, adeta birer demokratik kazanım araçlarına dönüştürmesi kaçınılmazdır.

Sivil Anayasa oluşturma sürecinde kitle iletişim araçlarının en önemli fonksiyonu, "Gündem Kurma" ve "Yeniliklerin Yayılması" toplumsal etki modellerinin uygulanma araçları görevini üstlenmesi gereğini yerine getirmektir.

Milletin temsilcileri vasıtasıyla kendi kendisini yönetmesinin, artık hiçbir teşekkül tarafından engellenmemesi gerekir. Bununla birlikte, 1980 öncesi anarşinin hiç bitmediği bir ortamı sona erdirecek bir formül de bu anayasanın güvencesi olmalıdır. Bu bakımdan, özellikle sivil toplum örgütleri, kanaat önderleri, kitle iletişim araçlarının kamuoyu oluşturma işlevini kullanarak böyle bir girişimde bulunmalıdırlar.

- Anayasanın bireyi esas alması ve devletin, bireye yönelik uygulamalarda, anayasaya ve kanunlara bağlı kalarak insan hak ve özgürlüklerinin teminatını sağlama garantisini vermesi,
- Anayasaya göre, başta milli iradenin Senato benzeri hiçbir teşekkülle paylaşılmaması olmak üzere, bürokratik engellere takılmamak ve hızlı karar alınabilmesi gibi amaçlarla Amasya Tamimi, Sivas ve Erzurum Kongrelerinden ilham alınarak, TBMM'nin kesinlikle tek meclisli olması,
- Mevcut anayasamızdaki değiştirilemez hükümler olan "devlet şeklinin cumhuriyet olduğu" ve "demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti" olarak nitelendirilmesinin yine değiştirilemez hükümler olarak anayasada açıkça belirtilmesi,
- Hiçbir erkin bir diğerinin pozisyonunu üstlenemeyeceğinin ve erklere, anayasada belirlenen sınırları aşamayacağını anayasada açıkça belirtilmesi,
- "Anayasal düzeni hiçbir kurumun veya kurum adına hareket eden örgütün bozamayacağı" ibaresinin anayasada açıkça belirtilmesi, Ülkede bir gerginlik ve anarşi ortamı doğarsa ve bu durum siyasi istikrarsızlığa yol açarsa, şimdiye kadarki askeri müdahalelerde gerekçe gösterilen İç Hizmet Kanunu'nun ilgili maddesinin verdiği yetkinin, "T.C. Hükümeti'nin emri doğrultusunda ve TBMM'nde belirlenen süre kapsamında" olarak değiştirilmesi,
- TSK'nin Milli Savunma Bakanlığı'na bağlanması,
- Demokrasinin tam teşekkülü için, Siyasal Partiler Kanunu'nun, siyasal parti başkanlarının tek taraflı belirleyiciliğini yok edecek demokratik seviyeye çıkarılması,
- Tüm devlet kurumlarının uygulamalarına yönelik, hakaret ve aşağılama amacı taşımayan eleştirilerin özgürce yapılabileceğinin, Anayasa'daki "düşünce ve ifade özgürlüğü" kapsamındaki kanunlarda açıkça belirtilmesi,

- Anayasa hukuku ana bilim dalında görevli olan akademisyenlerin ABD ve gelişmiş Batı Avrupa ülkelerindeki anayasa metinlerini araştırmaları ve bu araştırmaların sonuçlarını TBMM'ne raporlar halinde sunmaları,
Tüm veriler ışığında kitle iletişim araçlarının işlevselliğine ilişkin öneriler:

- Kitle iletişim araçlarının, Sivil Anayasa'ya yönelik demokratik katılımı esas alan bir girişim ruhu ile, açikoturum programları düzenlemesi,
- STÖ'nin Sivil Anayasanın oluşum sürecinde medyadan yararlanması,
- Kanaat önderlerinin gazete köşelerinde, televizyon programlarında özellikle temel hak ve özgürlüklere ilişkin yoğun bir kamuoyu oluşturmaya çabalaması,
- Türkiye'deki temel sorunların medya organlarında tartışılması, bu tartışmaya akademisyenlerin de katılımının sağlanması gerekir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- Acar, M., (2008). 'Pozitivist Değil, Demokratik Laiklik Modeli', Zaman Gazetesi, 11 Şubat 2008, Sayfa: 24, Feza Gazetecilik: İstanbul
- Altan, M., (2006). Darbelerin Ekonomisi, Sis Yayıncılık: İstanbul
- Altan, M., (2007). Aleviler ve AK Parti, Star Gazetesi, 15 Aralık 2007, Sayfa: 13, Star Medya Yayıncılık: İstanbul
- Altan, M., (2007). Hükümet Iskalayınca..., Star Gazetesi, 23 Aralık 2007, Sayfa: 13, Star Medya Yayıncılık: İstanbul
- Altan, M., (2008). Albaylar Cuntası..., Star Gazetesi, 21 Nisan 2008: Sayfa: 13, Star Medya Yayıncılık: İstanbul
- Alemdar, K., (1981). Türkiye'de Çağdaş Haberleşmenin Tarihsel Kökenleri İletişim Sosyolojisinin Temelleri Üzerine Bir Deneme, A.İ.T.İ.A.G.H.Y. Yayını: Ankara
- Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi (1993). Cilt 2 (Alm-Ara), Ana Yayıncılık: İstanbul
- Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi (1994a). Cilt 16 (Hor-İsk), Ana Yayıncılık: İstanbul
- Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi (1994b). Cilt 27 (Ruv-Sig), Ana Yayıncılık: İstanbul
- Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi (1994c). Cilt 28 (Sig-Sül), Ana Yayıncılık: İstanbul
- Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi (1994ç). Cilt 29 (Sül-The), Ana Yayıncılık: İstanbul
- Bildirici, F., (2008) Tarihe Sığınan Başbakan Adnan Menderes, Hürriyet Gazetesi Eki: 60+60, 1 Mayıs 2008, Sayfa: 13, Doğan Gazetecilik: İstanbul
- Birand, M., (2008) Büyükanıt Savcıları Harekete Geçirmeli, Posta Gazetesi, 16 Temmuz 2008, Sayfa: 15, Doğan Gazetecilik: İstanbul
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi (1986a). 9. Cilt (Havacılık- İra), Gelişim Yayınları: İstanbul
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi (1986b). 17. Cilt (savunmak- sultani), Gelişim Yayınları: İstanbul
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi (1986c). 18. Cilt (sultani buselik-tıgala), Gelişim Yayınları: İstanbul

- Cemal, H., (2008). Hesap Sormayı Öğrenmeden Demokrasi ve Hukuk Olmaz!, Milliyet Gazetesi, Sayfa: 17, Doğan Gazetecilik: İstanbul
- Çalışlar, O., (2008). İdeolojilerinin Farklı Olmasına Rağmen..., Radikal Gazetesi, 30 Temmuz 2008, Sayfa: 7, Doğan Gazetecilik: İstanbul
- Dumanlı, E., (2008). Ufuk Daralması ve Önemli Bir Direniş, Zaman Gazetesi, 25 Şubat 2008, Sayfa: 22, Feza Gazetecilik: İstanbul
- Duverger, M., (2006). Sosyal Bilimlere Giriş, (Çev. Ünsal Oskay), Kırmızı Yayınları: İstanbul
- Dündar, C., (2008). 9 Subay Olayı, Milliyet Pazar, 20 Temmuz 2008, Sayfa: 6, Doğan Gazetecilik: İstanbul
- Engin, Y., (1994). Sendikacılık, Sivil Toplum ve Yeni Duruşlar, Öz İplik-İş Sendikası Eğitim Yayınları: Ankara
- Erdoğan, M., (2007). İnsan Hakları: Bir Uygarlık Ölçütü, Star Gazetesi, 10 Aralık 2007, Sayfa: 11, İstanbul
- Erdoğan, M., (2007). "Sünni Ulus"a Misyonerlik Tehdidi, Star Gazetesi, 24 Aralık 2007, Sayfa: 14, İstanbul
- Ertekin, O., (2008). Çeteler ve "Küçük Yargıçlar", Zaman Gazetesi, 3 Nisan 2008, Sayfa: 24, Feza Gazetecilik: İstanbul
- Eslen, N., (2008). 22 Temmuz'da Karşı Devrim Oldu, (Röp. Nuriye Akman), Zaman Gazetesi, 18 Temmuz 2008, Sayfa: 16, Feza Gazetecilik: İstanbul
- Gönensin, O., (2008). Millet ve İradesi, Vatan Gazetesi, Sayfa: 16, Bağımsız Gazeteciler Yayıncılık: İstanbul
- Hoş, M., (2008). Yeni Ulusalcılık Faşizmin Yontulmuş Halidir, Star Gazetesi, 13 Aralık 2007, Sayfa: 4, Star Medya Yayıncılık: İstanbul
- Kaplan, L., (2007). Sivil Toplum Özgürlükçü ve Güçlü Anayasa Dedi, Star Gazetesi, 13 Aralık 2007, Sayfa: 15, Star Medya Yayıncılık: İstanbul
- Karaalioğlu, M., (2007). Yenmek Yenilmek..., Star Gazetesi, 15 Aralık 2007, Sayfa: 12, Star Medya Yayıncılık: İstanbul
- Karaalioğlu, M., (2008) Uzlaşma, Star Gazetesi, 30 Mart 2008, Sayfa: 12, Star Medya Yayıncılık: İstanbul
- Karakaş, E., (2007). Şemdinli'de PKK Meselesinde Önemli Bir Geri Adım, Star Gazetesi, 16 Aralık 2007, Sayfa: 13, Star Medya Yayıncılık: İstanbul
- Karasar, N., (2005). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayın Dağıtım: Ankara
- Kardaş, Ü., (2008). Gerçek Demokrasi Ne Zaman?, Zaman Gazetesi, 23 Haziran 2008, Sayfa: 26, Feza Gazetecilik: İstanbul
- Kekeç, A., (2007). Aşmış Bunlar..., Star Gazetesi, 12 Aralık 2007 Sayfa: 2, Star Medya Yayıncılık: İstanbul
- Kurt, S., (2008). AB, Kapatmayı 'Demokrasinin Kesintiye Uğraması' Sayacak, Zaman Gazetesi, 1 Nisan 2008, Sayfa: 1, Feza Gazetecilik: İstanbul
- Livaneli, Z., (2008). Türkiye Değişirken..., Vatan Gazetesi, 6 Ağustos 2008, Sayfa: 5, Bağımsız Gazeteciler Yayıncılık: İstanbul
- Özbudun, E., (2007). Sivil Anayasa Tartışmaları Eleştiriler ve Cevaplar ¹, Zaman Gazetesi, 4 Aralık 2007, Sayfa: 22, Feza Gazetecilik: İstanbul

- Özbudun, E., (2007). Sivil Anayasa Tartışmaları Eleştiriler ve Cevaplar ², Zaman Gazetesi, 5 Aralık 2007, Sayfa: 22, Feza Gazetecilik: İstanbul
- Platon (Eflatun) (2007) Sokrates'in Savunması, Elips Kitap: Ankara
- Posta Gazetesi (2008). Ergenekon'da 280 El Bombası, 15 Ağustos 2008, Sayfa: 1, Doğan Gazetecilik: İstanbul
- Selçuk, İ., (1981). Atatürkçülüğün Alfabesi, Çağdaş Yayınları: İstanbul
- Selçuk, S., (2007). Yararsız Bile Olsa Son Hükümlünün Ölüm Cezası Adalet Uğruna Yerine Getirilmeli (mi?), Star Gazetesi, 17 Aralık 2007, Sayfa:16, Star Medya Yayıncılık: İstanbul
- Star Gazetesi, (2007). Bütün Yasaklar Bitecek Bilimsel Seviye Artacak, 12 Aralık 2007, Sayfa: 12, Star Medya Yayıncılık: İstanbul
- Star Gazetesi, (2008). Demokrasi Uzlaşması, 27 Mart 2008, Sayfa: 1, Star Medya Yayıncılık: İstanbul
- Star Gazetesi, (2008). Demek Dava Halka Karşıymış, 30 Mart 2008, Sayfa: 1, Star Medya Yayıncılık: İstanbul
- Tamer, R., (2008). Çare Tükenmez, Posta Gazetesi, 27 Haziran 2008, Sayfa: 3, Doğan Gazetecilik: İstanbul
- Taraf Gazetesi (2008). Onaylanmamış Ama Uygulandı, 21 Haziran 2008, Sayfa: 1, Alkım Gazetecilik: İstanbul
- Taraf Gazetesi (2008). Suikast Silahları Ordudan Geldi, 27 Temmuz 2008, Sayfa: 1, Alkım Gazetecilik: İstanbul
- Tayyar, Ş., (2008). Ergenekon Düellosu, Star Gazetesi, 31 Mart 2008, Sayfa:11, Star Medya Yayıncılık: İstanbul
- Temel Britannica Temel Eğitim ve Kültür Ansiklopedisi (1992) Cilt 1, Abaküs (ABA-ARİ), Ana Yayıncılık: İstanbul
- T.C. 1982 Anayasası, (1995). (Haz. Turan Yüksel), Yuva Yayınları: İstanbul
- Turgut, S., (2008). Krizden Fırsat Yaratmak, Akşam Gazetesi, 1 Haziran 2008, Sayfa: 3, T Medya Yatırım: İstanbul
- Türköne, M., (2008). Yargı'nın İpoteği, Zaman Gazetesi, 1 Nisan 2008, Sayfa: 25, Feza Gazetecilik: İstanbul
- Ustakara, F., (2002). Sosyal Sorumluluk İlkesinin Halkla İlişkiler Uygulamalarındaki Yeri ile Önemi ve Kurumsal İmaj Üzerindeki Etkisi, Yayımlanmamış Bitirme Projesi, S.Ü.İ.F.: Konya